

LA ESQUELLA
DE LA
TORRATXA

PERIODICH SATIRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA

10 céntims cada número per tot Espanya
Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

PASSADAS LAS FESTAS

Aquarela de A. FABRÉS

¡Pobre xicot! Ja li toca descansar.

CRÓNICA

ELS PIRINEUS Y EN PEDRELL

Més de deu anys feya que la trilogia *Els Pirineus* havia sortit de la ment del seu creador, sense que 'l públich de la terra que té la cordillera pirenaica per corona hagués pogut assaborir sas musicals bellesas... Y no 's dirá qu' en Pedrell, terminada la séva obra descansés, que ja es sabut qu' en materia de óperas, costa menos compóndrelas que ferlas posar en escena, fins quan l' autor gosa de una reputació tan ben sentada com la del mestre tortosí, avuy sens dupte la primera figura musical del nostre país.

Avants, durant y després del seu part, el mestre Pedrell no sossegava, erigintse en campeó de l' ópera espanyola constituïda ab la riquesa musical que possehim, tant en las deus puríssimas de la musa popular, com en las olvidadas creacions dels mestres antichs... verdaders tresors recóndits que sols esperan qui 'ls esploti y 'ls presenti en tota sa hermosura, revestits ab las galas de la técnica moderna. Furgant y desenterrant, en persuassius escrits y en admirables resurreccions, el mestre Pedrell ha vingut dihentho sempre:—Espanya posseheix una música séva, propia y característica.

Y la séva veu trobava més eco al extranger que á casa nostra.

* * *

Ab *Els Pirineus* va intentar la justificació práctica de las sévas teorías, y la partitura, impresa, passá pels atrils dels principals musicógrafos europeus, que ab veu unánim donárenli la rahó y, ab ella, 'ls séus aplausos.

En uns concerts de Venecia va executarse un día 'l prólech de *Els Pirineus*, ab un éxit extraordinari. Ja fou el públich llavoras—pero un públich extranger—qui vingué á confirmar plenament l' opinió dels mestres.

Y ab tot, aquí á Espanya, ahont tant deuria interessarnos l' existencia de una institució musical característica, respectable y respectada, aquí á Espanya 'ls *Pirineus* permaneixían embolcallats ab la néu de la més freda indiferencia.

Un acaudalat marqués s' oferí un día á rompre 'l gel, costejant la representació á tot rumbo de l' ópera d' en Pedrell. Pero li féren notar—perque ell no havia tingut temps d' enterarse'n—que 'l llibre d' en Balaguer versava sobre epissodis de la guerra dels albigesos, qu' era molt lliberal y que fins tenia 'ls séus punts y ribets d' herétich, y l' acaudalat marqués, que ab tot menos ab el negoci es un home sumament escrupulós, va fersé enrera y va tancar la bossa. Pera deixar-lo content hauría sigut precís falsificar l' historia.

Passaren anys. Estancada la partitura en el *Real* de Madrid, ahont havia sigut admesa en concurs públich y ab grans elogis, no sé cóm á la fi ha vingut á raure en el *Liceo* de Barcelona. L' empresa Bernis y la Junta de propietaris li han obert las portas del Gran Teatro, y encare que no li han donat tot lo qu' ella mereix en punt á decorat escénich, riquesa indumentaria y nutrició de la massa coral, diguéim guiantnos per la regla de un bon sentit resignat:—Més val poch que res.

Que si s' ha realitat l' experiència y no ab totas las bonas condicions degudas, major es el mérit contret pel mestre Pedrell, més gran el seu triomf.

* * *

Notém ademés que *Els Pirineus*, escrits en catalá

sobre 'ls robustos y armoniosos versos d' en Víctor Balaguer, han hagut de cantarse, per primera vegada á Catalunya, traduhits al italiá. Aixó que no es poch quan se tracta de una composició feta á istil modern, en que la lletra y la música compenentran sos íntims accents, no ha impedit que l' obra s' imposés desde 'l primer día.

Té un comens admirable, ab aquell prólech, fet tot de una pessa y sostingut ab un sol alé, verdadera entrada de caball siciliá, que va assombrar y entusiasmar al públich. ¡Quín efecte més colossal si l' aparato escénich correspongués á las evocacions del bardo, y al final, ab l' atronador cant de aleluya, surgís en l' escenari la imponent cordillera, banyada ab la llum del sol naixent!

Pero 'l poder de la música es en aquest punt tan suggestiva, que ella sola presenta tot aquest spectacle de grandesa.

En l' acte primer s' admira un rich tresor de primorosos motius ben espanyols que adornan la cort de amor dels comtes de Tolosa: la llegenda de 'n Sicar, el ballable, el duet de tenor y tiple, *La mort de na Joana*, balada del contralt, la llegenda de 'n Guillém de Cabestany, el plany del trovador, el sirventesi, y cap al últim l' irrupció del llegat y l' aparició soptada del comte de Tolosa, que voltat de sos homes d' armas surt de sota-terra, constituïxen un acte nutridíssim, ben tallat, exuberant de primors y de bellesas. El públich va capir las principals, aplaudintlas ab gran entussiasme, quedant-n'hi encare un bon contingent per anarlas assaborint en las succesivas representacions. Per més que l' acte resulti llarch, precisa reconeixer que lo hermos no cansa. Hi ha qui, al visitar per primera vegada 'l Museo de pinturas de Madrid, volentho veure tot en un día, ne surt marejat; pero si repeteix las visitas acaba pera gosar lo que no pot dirse, ab la contemplació atenta de cada una de aquellas obras mestras. Tal els succehirá á molts ab el primer acte de *Els Pirineus*, qu' es tot un museu de música espanyola, felisment restaurada pel geni y 'l talent del mestre tortosí.

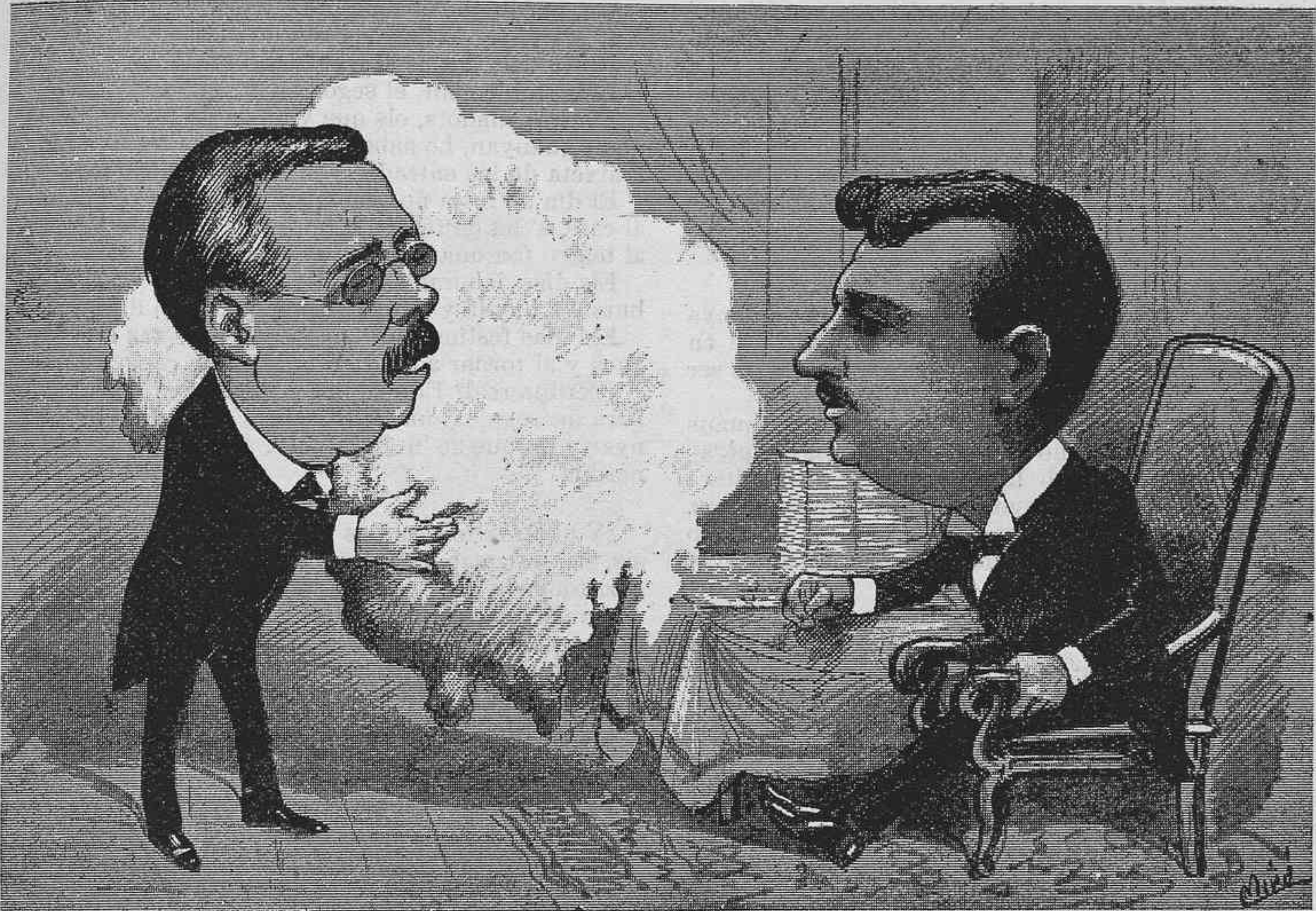
En l' acte segon s' enllassa lo tétrich ab lo alenat, el cant litúrgich, ab els motius orientals posats en boca del personatge Raig de Lluna. Es un quadro complert de contrastos vigorosos, rematat ab el defalliment del comte de Tolosa, que perduda la seva causa, s' entrega al bras de la Inquisició. Tot lo que l' acte anterior te de varietat y fantasía te aquest de unitat y sobrietat. ¡Llástima que la part del comte de Tolosa, qu' es l' anima del acte, no estigués confiada á un cantant dotat de las degudas condicions! Aixís y tot, tal poder té la creació de 'n Pedrell, que triunfá per complert fins de aquesta essencial deficiencia.

L' últim acte es l' expansió de la victoria de la bona causa. Pere III, vencent als francesos, restaura á Panissars la soberanía del Pirineu. Tot en aquest acte es animat, lluminós, esclatant de fé, de valor, de gloria. ¡Cóm s' aixampla 'l cor ab lo cant frés-tech, vibrant dels almogávors! ¡Quína emoció no produheix la fermesa patriótica de la vella Raig de Lluna, preparant els elements de la victoria, y cavant la seva fosa per' enterrars'hi un cop complerta la seva missió! ¡Y quin detall més espléndit, més felís, el Cant de la Estrella, qu' entona Lisa, la enamorada del rey Pere, prendada d' ell platónicament, sense esperansa! L' obra 's resolt ab un crit inmens de victoria, que semblan despertar tots els ecos de las fondaladas pirenaicas. Digna corona de la superba creació.

* * *

El mestre Pedrell s' ha cubert de gloria, demos-

UN ALCALDE QUE HO ENTÉN

—¿Per qué 'l vol, senyor Amat, aquest cotó fluix?

—Per taparme las orellas. Sense pendre aquesta precaució, me sembla que no podria pas presidir las sessions.

trant que l' erudició y la inspiració musicals no están renyidas. Dintre de aquell cap emblanquehit per l' estudi prefidiós, hi arriba l' escalf del foch sagrat que te la seva ara en son cor de artista creador.

Un instint admirable demostrá al adoptar el magnífich poema de D. Víctor Balaguer pera entreteixirhi 'l brodat de las sevas inspiracions. Las llevors de la música patria no podían trobar un camp més propici pera germinarhi.

Ab sos escrits, va procurar imbuir una persuasió; ab la seva obra musical ha conseguit alsar un monument espléndit.

Enorgullimnos de que sigui un catalá, qui en els temps presents de trista decadencia, haja sabut col·locarse á tan gran altura, elevant ab ell al públich, pera senyalarli horisons plens de llum, de art y de gloria... Enorgullimnos sobre tot de que sigui un catalá, no dels que 's recluden á casa seva, com el trist y peresós cargol dintre la closca, sino dels que prenent el pich més alt del Pirineu per punt de apoyo, de la primera esbranzida logran pendre 'l vol segur y magestuós de las águilas, que per lo mateix que s' enlayran molt saben bé, que 'l mon es molt gran... molt ample...

P. DEL O.

CRIATURAS NEIXÉM

HISTÓRICH

I

—Xich, que t' han fet? y ara, de qué ploras?
—Un foraster ganás m' ha pres els fems.—

Eram dos bordegassos alashoras
si fa ó no fa d' un temps,
y ab veu entre burleta y compassiva
—Tonto,—'m deya ell,—¿y aixó 't fa somicar?—
mes jo, vessant á doll llágrima viva,
ni me 'l vaig escoltar.

De la senalla buyda recordava
mon bé de Deu robat ¡crüel torment!
En tant *ell* assegut damunt la grava
de ma congoixa 's va quedar rihent.

II

—¡M' ha trossejat el cor! la pena 'm mata!
—¿Qué 't passa noy?—¡Qué 'n soch de desgraciad!
per un vell, rich y bestia, ella, la ingrata...

—Si, vaja, t' ha plantat;
y ploras? y es aixó que 't desespera?
te torno la rialla d' aquell temps.
—¿Qué vols dir?—Que també tretze anys enrera,
plorava jo per un cabás de fems.

XICH DE LA MASIA

PASSÉM COMPTES

Acabada la batalla, 's recullen els morts.
Després de l' orgia, s' escombran els plats tren-
cats.

Finalisat l' últim período de disbauxas, hi ha que
passar comptes. Passémne.

Desde 'l día de Nadal fins al dels Reys, *ambos in-*
clusive, hi van 13 días.

D' aquests 13 días ¿quants n' hi ha hagut de
festa?

La ploma 's torna roja al escriure la paraula: n' hi ha hagut ¡sis!

Nadal, Sant Esteve, el diumenge següent, Cap d' any, l' altre diumenge y la diada dels Reys. No hi ha error, omissió ni trafica de cap classe. ¡Tan clars fossin els comptes que 'ns presenta 'l govern!

De tretze días, sis de festius.

Entoném un himne á la nostra legendaria laboriositat; benehím als confeccionadors del calendari que de tan hermosa manera saben combinar las senmanas...

Y seguím passant comptes.

En tretze días, un home que diariament guanya un duro, defensa tretze duros. Convé fixarse en aquesta aparent pero-grullada porque ella ha de ser la base dels nostres càlculs.

Si d' aquests tretze días ne fa sis de festa ¿quáns ne guanyará? Cóntinho ab els dits, fassin la operació ab guix, fássinla ab llapis, sempre 'ls resultarà lo mateix: lo home no guanyará més que set duros.

N' hauria guanyat tretze, s' ha de contentar ab set; ne pert sis. Un per cada día que deixa de treballar.

¿Qué vol dir aixó, traduht al llenguatge práctic?

Que aquell home, que treballant ab regularitat hauria tingut tretze duros pera passar tretze días, ha d' arreglarse de manera de passar aquests tretze días ab set duros.

Mitj duro menos, y sería la mitat exacta.

Y encare ¡si no fos més que aixó! ¡Si tot se reduhís á aquesta sensible disminució d' ingressos!...

Seguím passant comptes.

El día de festa s' ha de mirar baix dos aspectes completament oposats.

Un, per lo que 's cobra de menos.

L' altre, per lo que 's gasta de més.

¿Quín dels dos es el més terrible?

Induatablement, el segón.

Els treballadors, els que viuhen de lo que diariament guanyan, ho saben bé. El día de festa 's tanca l' aixeta de las entradas y s' obra la de las sortidas.

El día de festa no 's guanya res; pero s' ha d' anar al café, s' ha de fumar algún puro, s' ha de mirar si al teatro fan una funció que valgui la pena...

Els días laborables, l' home surt de casa ab la butxaca buyda y al tornarhi hi porta un duro.

Els días festius, surt ab cinch pessetas á la butxaca y al tornar á casa no n' hi porta cap.

¿Perdua real? El més negat dels calculistas la trobará desseguida: un duro que s' ha deixat de guanyar y un que se 'n ha gastat: total, dos duros de perdua.

¿Y quan la festa no es una, ni dugas, ni tres, sino sis, sis en tretze días, com ha succehit en la *venturosa* tongada que acabém de passar?...

A més dels sis ingressos diaris que faltan ¡consideris cuánts cafés representan aquests sis días, cuánts puros, cuántas anadas al teatro, cuántas sangrias grossas ó petites, donadas inconscientment al portamonedas!...

Naturalment ¿qué s' ha de fer á la festa? Diver-tirse. Y l' home 's diverteix.

Las tentacions el rodejan per tot arreu, engrescantlo ab sos cants de sirena.

Els tranvías li diuhen:—¡Pujal!

Els cinematógrafos li cridan:—¡Entra!

LA FUGA D' AQUELLA MONJA

—¿Ahont me portas?

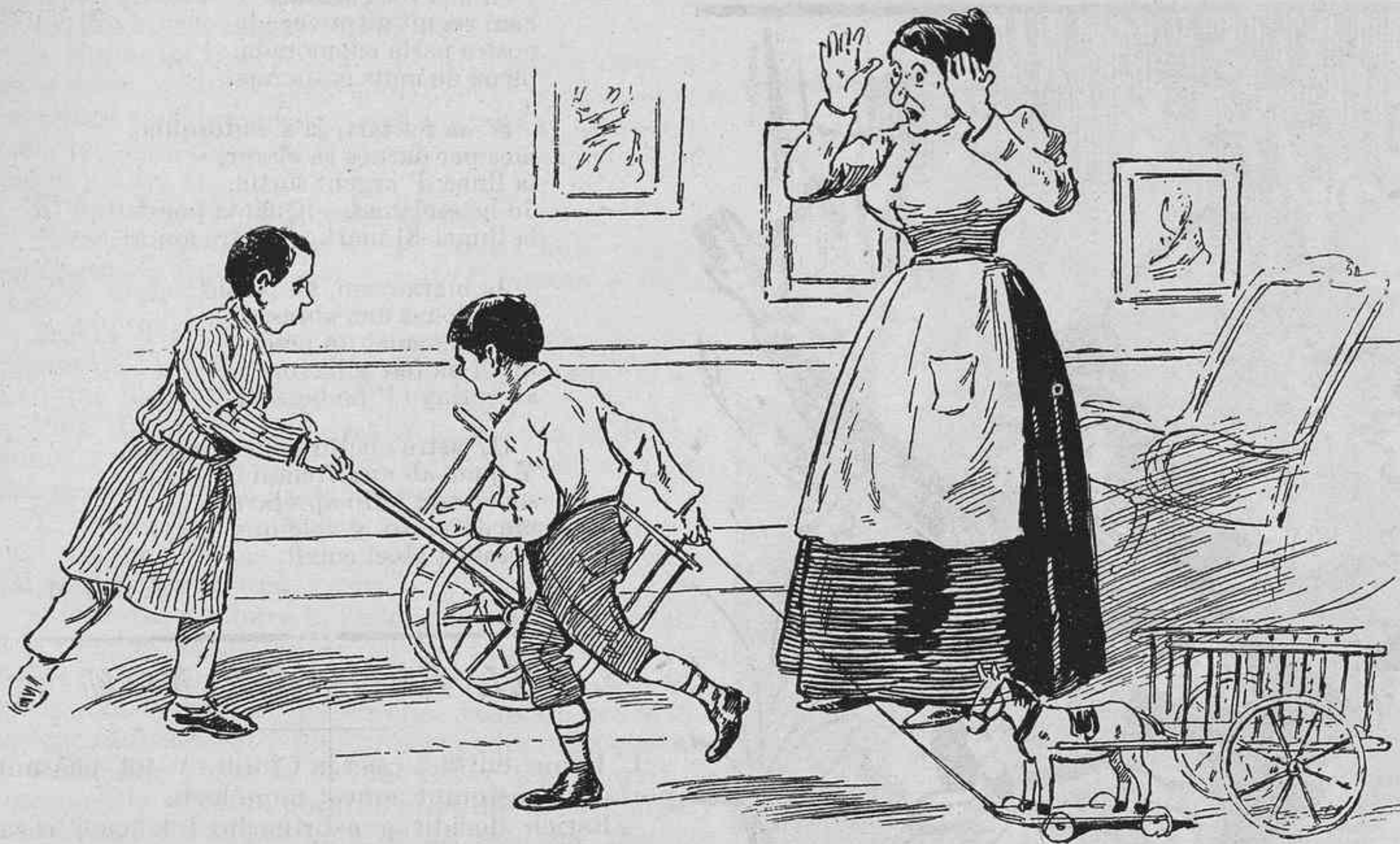
—Déixam fé.

¡Pobre tórtola enjaulada!...

Tinch un niuhet... ¡vatúa nada!

¡Veurás que hi estarem bé!

L' ENDEMÀ DELS REYS

—¡Quin barullo, Deu del cell!
Aquest daltabaix aixorda.

¿No us podríau declarar
en *huelga* per una estona?

Las salas d' espectacles li ensenyan els seus virolats anuncis.

Els *bars* y cerveserías, las mostras de las sevas begudas.

Tot lo que 'l volta sembla dirli lo mateix:

—¡Es festa! Gasta, disfruta, gosa del món... ¡Es festa!

Y aixó, repetit un, dos, tres, quatre, cinch, sis días entre Nadal y 'ls Reys!...

*
* *

Entre Nadal y 'ls Reys...

Si una festa, baix el punt de vista económic, es sempre temible, ¿qué no serán las compresas entre aquestas dugas fetxas?

Perque aquí ja no n' hi ha prou ab las expansions usuals de las festas ordinarias. El café, el puro, la disbauixa normal, en semblants *solemnitats* no signifiquen res.

Hi ha d' haver gall, hi ha de haver turróns, y neulas, y vi bo, y melóns, y fruytas, y confituras...

S' han d' agotar els *colmados*, s' han de buydar las *botillerías*, s' han de donar al paladar tots els gustos y al estómach tots els torments.

¿No son días aquests de gresca y xibarrí? Donchs á divertirnos, á menjar, á beure... Qui ha fet avuy farà demá.

Y desde 'l 25 de Desembre al 6 de Janer, la broma 's repeteix ¡sis vegadas!

*
* *

¿Qué passa després? Lo qu' es forsós que passi.

Van vostés á casa 'l sabater.—¿Cóm té las mevas botas?

—No están encare. ¡Hi ha hagut tantas festas!

Van á cal sastre.—¿El meu vestit?

—¡Hi ha hagut tantas festas!

Van á recullir qualsevol feyna, qualsevol treball que tenían encomanat.

—No s' ha pogut acabar. ¡Hi ha hagut tantas festas!...

El quadro es bellíssim.

Una nació que fa sis festas en tretze días.

Un poble qu' en aquestas sis festas gasta el doble de lo que ha deixat de guanyar.

Una multitud que avuy s' atipa de galls y turróns y potser demá no podrá posar pa á taula, ni pagar el lloguer del pis, ni comprar un narro que necessita 'l nen petit...

En fí, diguém com aquell:—¡Basta de matemáticas!

A. MARCH

UN SOMNI

Avuy al ficarme al llit desitj de somniar tenfa, y al efecte m' he adormit ab las mans damunt del pit puig diuhen qu' així 's somnia.

Diuhen aixó y es vritat; jo ho tinch com á cosa certa. Si lo que anit he somniat pogués ésser realitat, ma ditxa fora complerta.

He somniat que la trobava al carrer, sola, soleta, li he preguntat ahont anava y ab una veu qu' encisava, m' ha dit:—«A dá una volteta.»

Ab temor li he demanat si podía anar ab ella y ha consentit de bon grat; passant per nostre costat molts deyan:—¡Bona parella!

Caminant sense cansarnos y parlant sols d' estimar, hem arribat á allunyarnos, fins qu' al fí sense adonarnos, ens trobém vora del mar.

ELS NOSTRES DILETTANTI

¿La música? ¿L' espectacle?...
¿Qué 'ls importa tot aixó?

Mirant l' aygua enjogassada
y en una roca sentats,
hem seguit altra vegada
nostre parla enamorada
plena de mots ensucrats.

S' ha fet tart, ja s' enfosquia,
mes per darnos sa claror,
la lluna d' argent sortía.
Jo he exclamat:—¡Quánta poesia!
la lluna! El mar!... Nostre amor!—

Ja marxavam, ab passió
li he donat una abressada;
li he demanat un petó,
me 'l ha fet, y llavors jo,
ab carinyo l' he besada.

¡L' astre nocturn ens mirava!...
Y quan ab mes frenesí
son cosset bufó apretava,
me desperto, y veig que estava
abressat ab el coixí!

S. B. y M.

EL REGIDOR NOU

L' home entra á casa la Ciutat, y tot passant el portal va sostenint aquest monólech:

—Estich decidit á esbrinarho tot. ¡Qué 'n sabré ara de cosas!... Perque jo no soch d' aquells que 's contentan ab lo que 'ls diuhen y combregan ab qual-sevol cosa, encare que sigui ab rodas de molí. No: 'ls expedients voldré véure'ls ab els meus propis ulls; examinaré 'ls contractes; llegiré las escripturas; miraré 'ls comptes, partida per partida, número per número... Donchs ¿qué 's pensavan?... Ja ha de ser llest el que me la pegui á n' á mí. Vull saberho tot, tot, tot!...

Ja es á dins. El nou regidor s' encamina á la secció d' Obras.

—Comensém. ¿Volen ferme 'l favor de dirme quánt s' hi porta gastat fins ara en el derribo de la casa Estruch?...

El jefe del negociat se 'l mira com si li parlés de la lluna.

—¿El derribo de la casa Estruch?... Aixó no es cosa nostra. Ha d' anar al negociat d' Hisenda.—

Cap allá faltan regidors nous.

—Deu los guard. Tinguin la bondat de donarme una nota de las cantitats invertidas en el derribo de la casa Estruch.

—S' haurá de molestar demanantho á las oficinas d' Ensanxe.—

A las oficinas d' Ensanxe.

—¿Es aquí que tenen el compte de lo que fins á la fetxa s' ha gastat en el derribo de la casa Estruch?...

—No, senyor.

—¿Qui 'l té, donchs?

—Pot preguntarho al arquitecte municipal.

—¿Ahont es?

—No ho sabém.

—Bueno—pensa 'l regidor nou,—per avuy deixemlo estar aquest assumpto. Aném per un altre.

Y aixecant la veu, pregunta:

—Els nous kioscos de la Rambla ¿quánt li costan al Ajuntament?

—Haurá de pendre's la molestia d' anarho á mirar á la secció de Governació.

S' arriba á la secció de Governació.

—¿Vostés saben lo que costan els kioscos de la Rambla?

—No, senyor: aixó es cosa de la comissió de Foment.

A las oficinas de Foment.

—¿Els kioscos de la Rambla?

—No tenim l' expedient aquí. Com las obras no més están rebudas provisionalment, la comissió va nomenar una ponencia, qual ponencia, asesorada pels tècnics de la casa, estudia el plec de condicions y mira si...

El nou regidor ja no escolta més.

Pero vol saber el cost de las gabias de la colecció zoològica, y á l' oficina d' Ornato l' envían á Bellas Arts.

Tracta d' averiguar com está l' assumpto de la plassa de Catalunya, y á la secció d' Ensanxe li diuen que ho preguntí á la d' Hisenda.

Va á Hisenda á enterarse de la recaudació de Consums, y allí li responen que 'ls datos están en poder del president de la Comissió especial.

Y 'l regidor nou, fatigat, aburrit, marejat; el regidor nou, que tantas cosas volía saber, surt al carrer sabentne no més una, y es:

Que sense remoure la Casa gran, dels fonaments á la teulada; sense tancar per uns quants días totas las sévas oficinas; sense suprimir la mitad dels empleats, alts y baixos, qu' en ellas vegetan; sense modificar radicalment l' engorrós expedienteig que allí s' estila, fidel imitació del del Estat, tan aburrit de tothom, els regidors perdrán inútilment el temps y á la Casa de la Ciutat no hi farán res, res, res: res més que rabiar y esgargamellarse sense profit.

MATÍAS BONAFÉ

NEVANT

M' he trobat á la montanya
aquest matí, per acás;
la neu que sens parar queya
tot ho anava embolcallant.
¡Y quín goig mes gran sentía!
Pins, matas, terra... tot blanch.
Los aucellets s' amagavan;
no s' oía ni un sols cant.

Jo davant tanta bellesa
sentía'm com subjugat
y ja anava á escriure uns versos,
pero m' he trobat glassat,
y á terra ha caigut el llapis
ab que anava á comensa'ls.

He prés el camí de casa
ab el nas y 'ls peus gelats
y al llit he hagut de ficarme
per curarme 'l costipat,
pensant ab el panorama
espléndit y sens igual,
que 's veu desde la montanya
lo día qu' está nevant.

F. BARBA

LLIBRES

OLIVERIO CROMWELL, SU VIDA Y SU CARÁCTER por ARTURO PATERSON.—La casa Montaner y Simón, á ff d' any, obsequia ab aquesta obra als numerosos suscriptors de *La Ilustración artística*. La monografía del escriptor inglés Paterson es un treball complert que descriu fins en sos pormenors mes ínfims la vida pública y privada del home célebre que per espay de alguns anys fou árbitre de la nació británica. Al afecte dona valor y autenticitat á la seva narració, trascribint en el curs de la mateixa un sens ff de documents molt interessants, entre ells no pocas cartas del mateix Cromwell que posan en clar els distintius del seu carácter y ajudan á comprendre la rahó dels principals aconteixements en els quals hi prengué una part tan considerable.

ó ¡CÓMO ESTÁ EL ARTE!

La nostra gent no s' engresca
fins que 'l tenor dona 'l dó.

Precedeix l'obra un lluminós estudi històric del reinat de Carlos I de Inglaterra, fins al principi de la guerra-civil, degut a la ploma del Doctor Alfred Stern, professor de la Universitat de Berna; y l'edició està ademés ilustrada ab multitud de grabats, dibuixos, quadros y esculturas de la época, objectes curiosos de la pertinença del héroe, y retratos existents en museos, bibliotecas y colleccions particulars.

ASOCIACIÓN DE ARQUITECTOS DE BARCELONA.— ANUARIO DE 1902.—Els arquitectos barcelonins, de tres anys ensà, posan de relleu la seva ilustració, donant a l'estampa un preciós anuari que comprén memorias técnicas de verdader valor y una copiosa collecció legislativa de tot lo referent al ram de construccions. En el d'enguany, qu' en res desmereix dels anteriors, hi hem vist entre altres treballs, uns curiosos apuntes de viatge de D. Pau Salvat; la memoria oficial de la expedició obrera a París en 1900, per D. Lluís M.ª Cabello y Lapiedra; un estudi biogràfic de Juan de Herrera, fontanero, per D. Joan Agapito y Revilla; la memoria de concurs d'edificis urbans de Barcelona; la del concurs del Círculo Mallorquin de Palma de Mallorca; els projectes dels nous arquitectes graduats en la Escola de Barcelona; l'andamiatje del monument dedicat a Colón; un treball del difunt D. Elías Rogent «Consideraciones sobre la Arquitectura de Barcelona desde el Renacimiento»; un estudi sobre la Catedral de Barcelona de D. August Font; unas Impresions sobre la Exposició universal de París de 1900 per D. Pere García Faria; y un estudi tècnic sobre dipòsits d'aygua per D. Maurici Jalvo.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

El caballero de Casarreja.—Novela de Alejandro Dumas (pare), que forma dos tomos y correspón a la collecció completa de las obras del famós novelista, que ve donant a llum la casa Tasso. La traducció es deguda a don Enrich Leopoldo de Verneuil.

∴ *Memoria sobre el estado y adelanto de las obras del Puerto de Barcelona, durante el año 1900.*—Conté apart de moltes noticias detalladas sobre ditas obras, els tres planos de la distribució del Port barceloní, deguts respectivament als enginyers Srs. Garrán, Mondéjar y Angulo, aquest últim en ví s d'execució.

∴ *L'enredaire*, comedia catalana en tres actes y en prosa, original de D. Ramón Bordas y Estragués, estrenada a Romea l'1 23 de setembre de 1901.

∴ *El apóstol blanco*, drama popular en cuatro actos de D. Ramón Pomés, estrenat en novembre del any anterior en el Teatro de Novetats.

RATA SABIA

PRINCIPAL

Terminada la campanya de la companyia Sánchez de León-Lamadrid, per'ahir dijous estava anunciada una série de funcions a càrrech de una companyia dirigida pel aplaudit primer actor D. Manuel Salvat.

La qual, segons anuncia, conta ab algunas produccions noves dels germans Alvarez Quintero, Sanchez Pastor, Coello, Vital Aza, Mario fill, R. Santana y Ricardo de la Vega.

Ab obras noves y ben posadas
es com se salvan las temporadas.

LICEO

En la secció de *Crónica* consigném la impressió que 'ns ha produhit l'estreno de *I Pirinei* del mestre Pedrell.

Unicament ens falta consignar alguns pormenors per via d'apèndice.

Respecte al llibre, es just consignar que ha sigut notablement traduhit al italiá, pel conegut escriptor y músich barceloní D. Joseph María de Arteaga.

En quant a la presentació calia que qui se n' ha cuy-

dat, siga l'Empresa, siga la Junta de propietaris, tractantse de una obra tan important y que reuneix tan admirables condicions plásticas, hagués obert una mica mes la ma, aixís en el decorat com en el vestuari, com també en la preparació del joch escènic, que podria donar un gran real a las situacions culminants de la trilogia.

Pero ¡qué si farà! Si no sembla sino que pels senyors del Liceo hagués escrit el Dant aquell famós endecassílabo que menciona: «*l' avara povertá dei catalani*».

Per lo que atany a la execució se fá digne dels elogis mes calurosos el mestre Goula, que pel seu ardor, entusiasme y domini de la partitura, mereix el títul de padrí de l'obra de 'n Pedrell. Ell es qui l'ha abrillantada, conduhintla tota entera ab *amore* y a plena conciencia.

Sobressurten entre 'ls cantants la Sra. Parsi, contralt de veu magnífica y arrogant figura, que s'ha possessonat perfectament del paper legendari de Raig de Lluna. En tota la representació s' distingueix de una manera notable, fentse aplaudir ab molta justicia en las pessas culminants, com la cansó del acte primer, el terceto del segon y la balada del ters.

La Srta. Grassot, ha debutat com un'artista experimentada. Ningú, al véurela tan segura, diria qu' está en els comensos de sa carrera. En son doble paper de Comtesa de Tolosa y de Lisa, lluheix sa veu de un timbre deliciós, sa perfecta escola de cant y sa hermosura. La cansó de l' Estel, tal com la canta, ab un primor y una riquesa de matisos extraordinaria, li val cada nit una senyalada ovació.

S'ha de ser tolerant ab el tenor Sr. Escursell, que casi improvisadament, y per indisposició del Sr. Grani, s'encarregá de la part de comte de Tolosa, que no deixa de tenir importancia especialment en l'acte segon.

L'altre tenor, el Sr. Iribarne, cantá ab molta finesa d'expressió tant el preciós duo, com la llegenda de Guillém de Cabestany, del acte primer. També s' porta bé 'l barítono Sr. Bensaude, com a bardo, com a trobador y com a Roger de Lluria. El baix Sr. Calvo adoleix de certa brusquetat, y ab tot treu bastant partit de son paper de llegat. El Sr. Barba molt segur com sempre.

Els coros, encare que poch nutrits, molt afinats: y 'l cos de ball, revela 'l talent y el bon gust de la directora la Sra. Pamies.

Sembla que l'empresa fa esforços pera conseguir que 'l diputat catalanista Sr. Torres, s'encarregui del paper de rey D. Pere, qu' es un rey que no diu res.

ROMEA

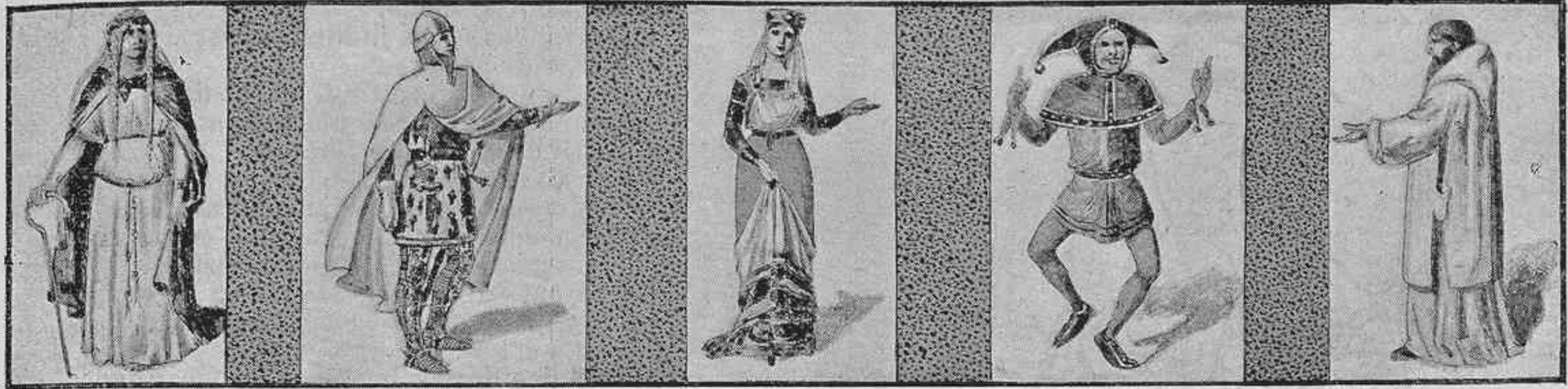
Cada vegada que s'anuncia un arreglo en catalá, no podém ferhi mes, ens venen esgarrifansas. Perque 'ls autors que solen dedicars'hi, hi tenen molt mala má, y mes que arreglos lo que fan casi sempre son verdaders desballestaments.

No li ha capigut millor sort que a moltes altres obras a la titulada: *Los marquesos de Guayaba*, del Sr. Fuentes fill, la qual si en el primer acte deixa esperar alguna cosa, en el segon decau y en el tercer se 'n va de rodolons per terra. Aquella manera equívoca de reunir a tots els personatjes en una casa extranya per medi de cartas amanyadas, es un clixé vell que ja está manat retirar. Ni desperta cap interés, ni fa cap gracia: lo únich que produheix es una confusió de carácter infantil, que únicament acceptan públichs tan rutinaris y de bon acontentar com el de Romea. Nosaltres fins duptém que cap autor extranger puga apelat a uns medis tan carrinclons, a lo menos tal com els emplea l'arreglador catalá. De manera, que desgabellar una obra agena, ab l'excusa de arreglarla, si hi hagués, com deuria, un Códich penal literari, constituhiria un verdader atropello, poch menos que una injuria.

Y res mes hem de dir sobre aquest particular, lamentant sols el treball que per representar una producció de aquesta naturalesa s'han hagut de pendre las Sras. Monner, Clemente, Baró y Jarque y 'ls senyors Capdevila, Goula, Oliver y Fuentes, encarregats dels principals papers.

N. N. N.

Teatro del Liceo — ELS PIRINEUS

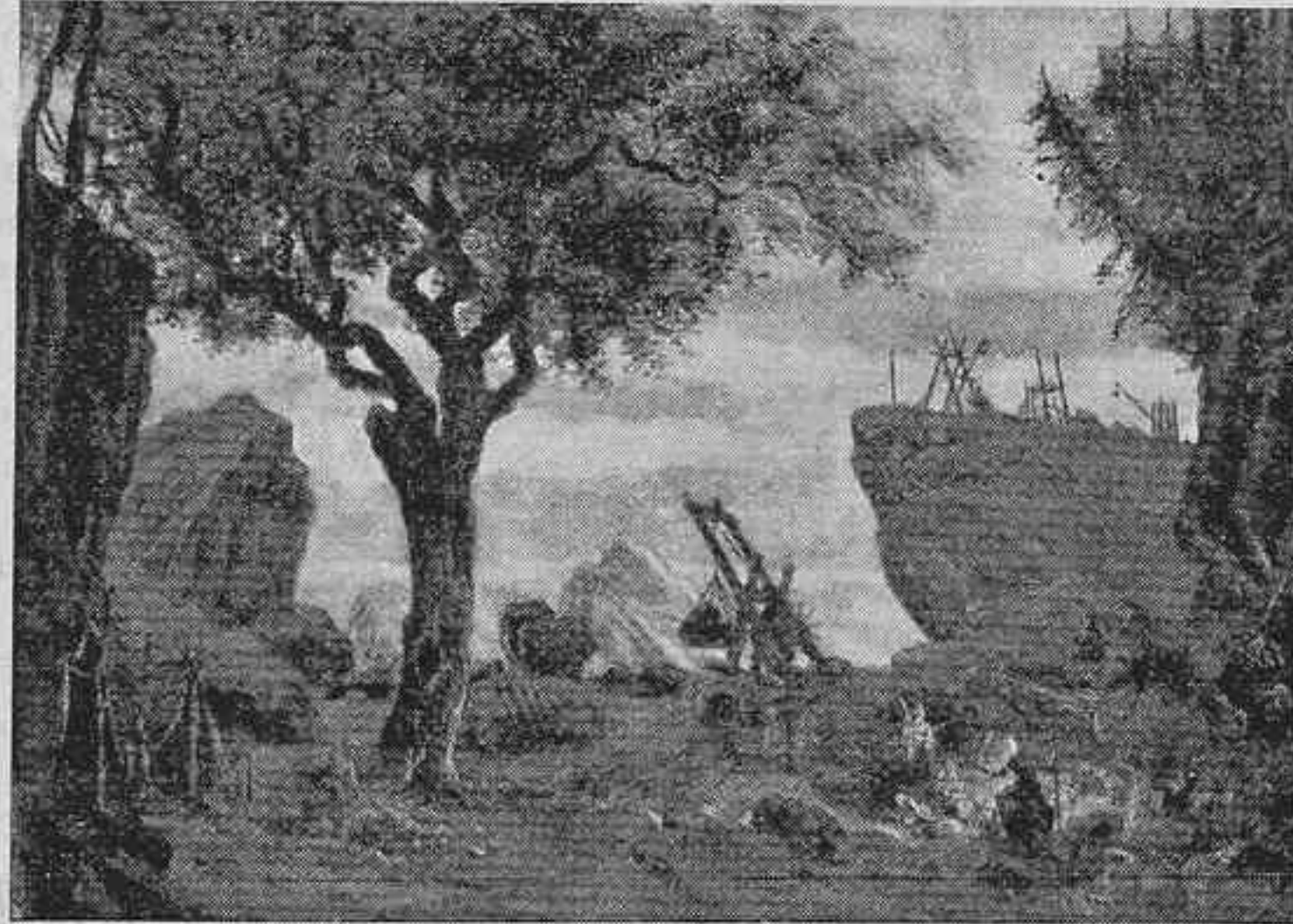
BALAGUER, autor de la lletra

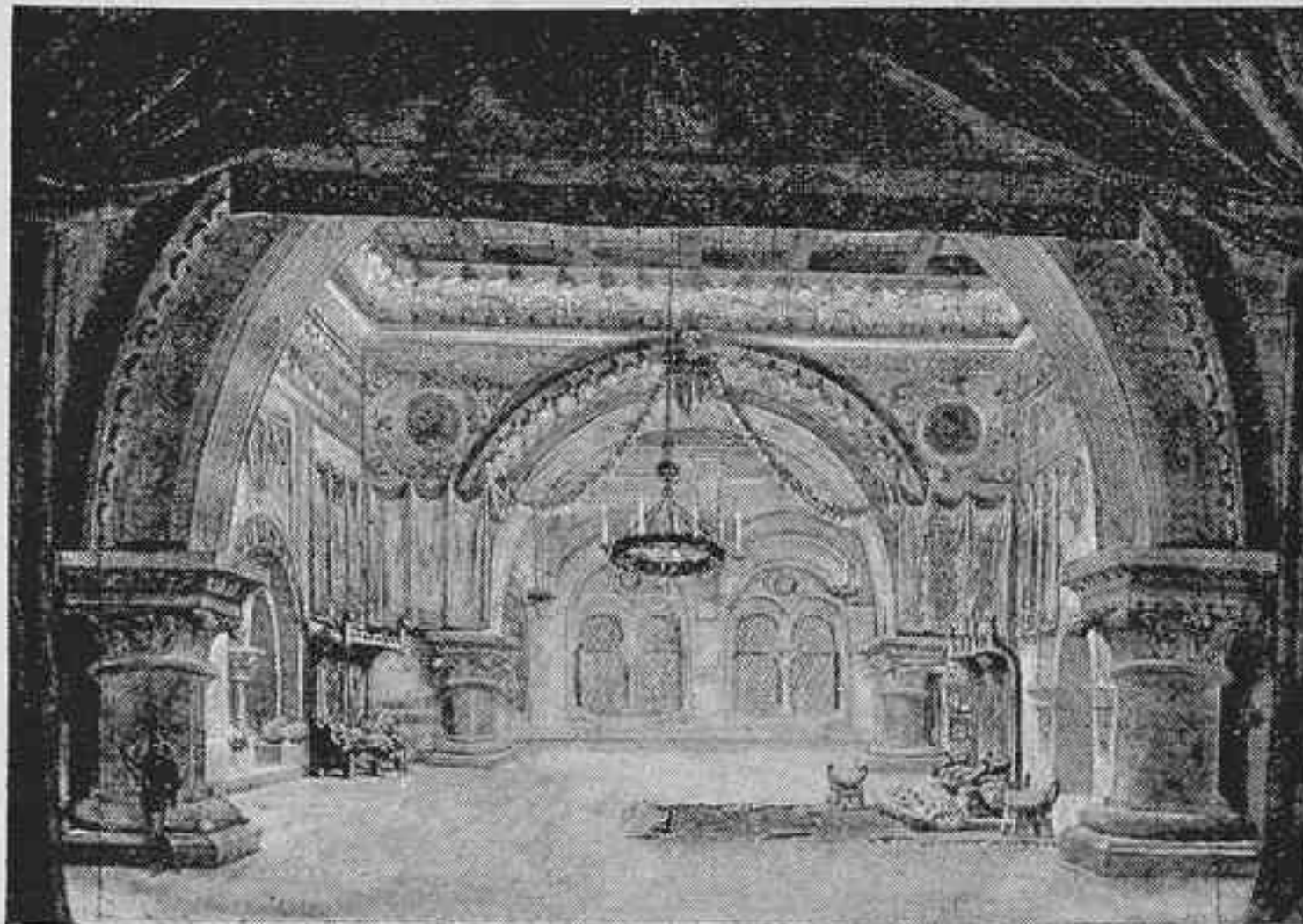
PEDRELL, autor de la música

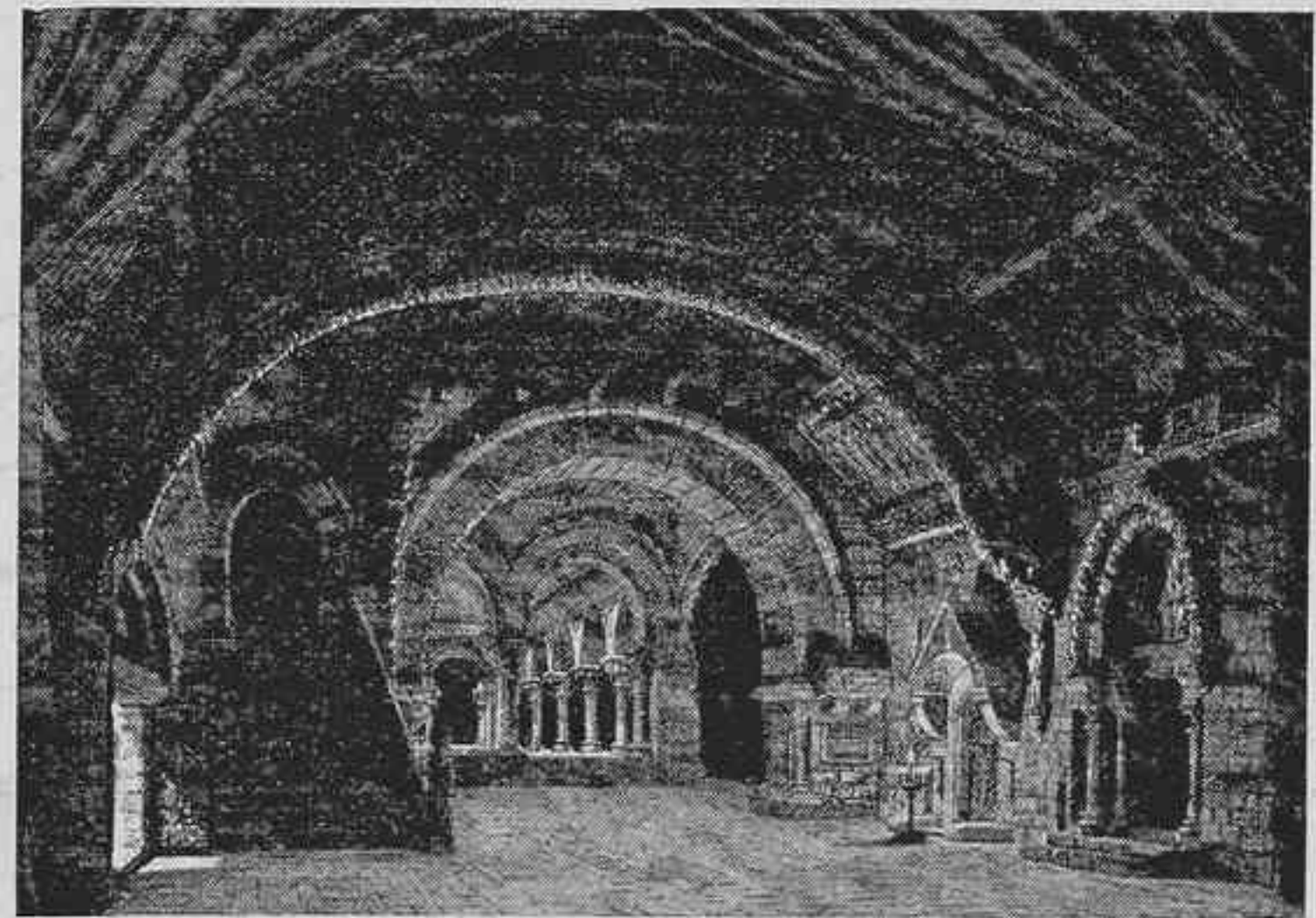
VILUMARA, autor del decorat

GOULA, director del'orquestra

Decoració del acte primer.

Decoració del acte segon.

Decoració del acte tercer.

Figurins de l' obra.

AMOR DE PARE

—Després no diguis que no t' estimo. ¿Veus? T' hi comprat un burro de tamanyo natural, vull dir, de la teva mateixa mida.

LA VENJANSA

A una finestra xica sense vidres
d' arrán sota teulada
treya el morret, la nit de Reys, la punta
d' una vella sabata.
Allí posat l' havia
l' innocent confiança
d' un pobre nen (un pobre nen tan pobre

que ni tenia mare!

A baix al principal, sobre las llosas
de la gran balconada,
esperavan als Reys, lluhint alegres
un parell de polacras.

Somriguent pels estreps, la sabateta
del nen desheretat feta una ganya,
al parell del xicot aristocràtic
va dir eixas paraulas:

—¿Vols dir que 't portarán alguna cosa
els Reys del Orient? Crech que t' enganyas,
No sent gent de la terra, serán justos
y reparant errors de nostra rassa,
á tú que ja ho tens tot res han de durte,
y á mí que tot me falta
m' han de dur, per lo menos, pá y carinyo
que aplaquin eixa gana
que 'm rosega l' estómach
y cría fel al fons de la meva ànima.

Las botas orgullosas ni 's dignaren
contestá una paraula.

Passaren els tres Reys entre la fosca
y al apareixe l' auba
al vol del parell rich aparegueren
entre estutxos y capsas
un munt de juguets bons, de ricas telas
de brillantors, daurats y notas blanques
qu' apilotá la ment irreflexiva
de qui té amor al cor y or á la caixa.

A la vella sabata del nen pobre,
una mala madrastra
venjantse d' un recort de gelosias,
ab las rancunias d' una mala entranya
hi abocá un bon pilot de carbonissa
y lo mes brut de las escombriallas.

F'eu la pobra sabata una mueca
al rebre aquell present y trabucantse
tirá d' aquell quint pis la porqueria
damunt la fastuosa balconada,
emporcant els presents que 'ls Reys havían
colocat al entorn de las polacras.

Y rihent pels estrips, la sabatota
ab accent barrejat de joia y ràbia:

—Res tinch, digué; soch pobre; pero 'm queda
encare el dols plaher de la venjansa.

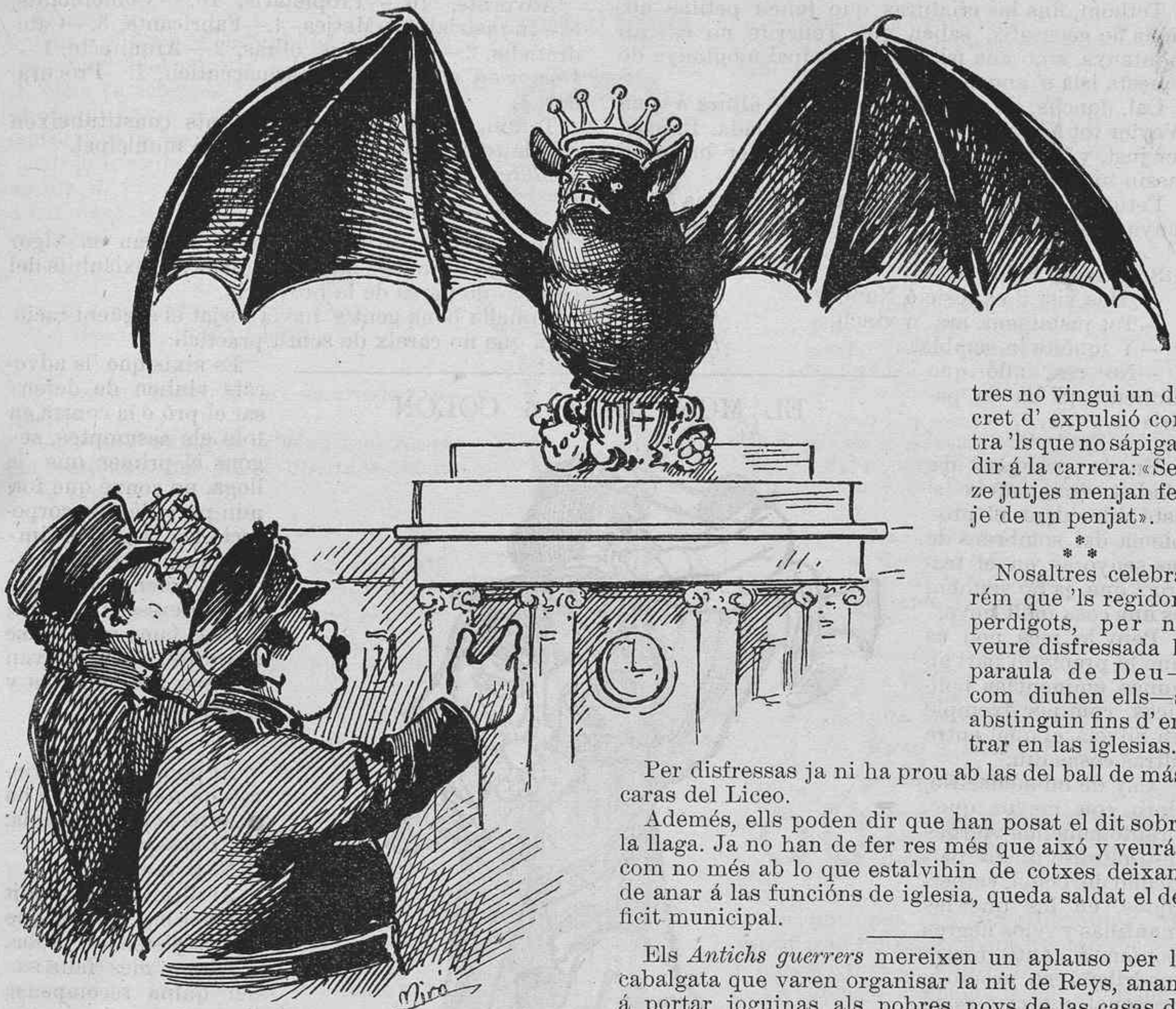
JEPH DE JESPUS

UN SOCI DE LA «PROTECTORA DELS ANIMALS»

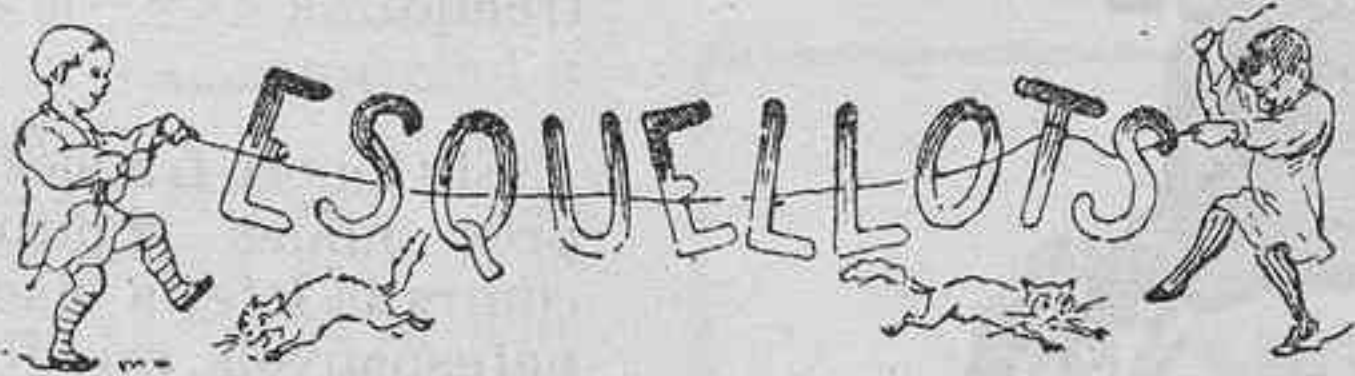
—¡Despenji aquests caballs desseguida, bárbara!... ¿No veu que las pobras bestias pateixen?...

XANXES CURIOSOS

—¿Cómo van, rata, las cosas de la Casa Gran, ahora que hay chent nova?

—¡Molt bé! Per ara ja hi ha hagut dos ó tres escándols.

Un dels primers acorts presos pels regidors perdigots, es el «de no assistir á las festas religiosas ó de qualsevol mena que siguin en la que 'ls sermons ó 'ls discursos se pronuncihin en llengua forastera.»

Ab aquests mateixos termes ne dona compte *La Perdiu*, afegint:

«Ara, en quant de molts de nostres amichs depengui, la ciutat no será representada *allí ahont se disfressi la paraula de Deu*, en el castellá especial dels oradors que aquí s' estilan.»

*
*
*

Si 'ls regidors perdigots son lògichs, deurán abstenirse també de assistir á missa, mentres els capelláns la diguin en llatí.

Perquè llengua més forastera que la llatina no ho es pas la castellana, parlada per alguns milers de vehins de Barcelona, que á pesar de no saberne d' altra no deixan de ser conciudadáns nostres, ¡ey! men-

tres no vingui un decret d' expulsió contra 'ls que no sápigán dir á la carrera: «Setze jutjes menján fetje de un penjat».

*
*
*

Nosaltres celebrém que 'ls regidors perdigots, per no veure disfressada la paraula de Deu—com diuhen ells—s' abstinguin fins d' entrar en las iglesias.

Per disfressas ja ni ha prou ab las del ball de máscaras del Liceo.

Además, ells poden dir que han posat el dit sobre la llaga. Ja no han de fer res més que aixó y veurán com no més ab lo que estalviyin de cotxes deixant de anar á las funcions de iglesia, queda saldat el déficit municipal.

Els *Antichs guerrers* mereixen un aplauso per la cabalgata que varen organisar la nit de Reys, anant á portar joguinas als pobres noys de las casas de beneficencia.

Els reys que 's recordan dels pobres, son dignes de la corona.

Sobre tot, sent uns reys que no cobran ni reclaman llista civil, ni una trista pastilla de sabó porque 'l negre puga netejar-se la cara mascarada.

Que 's predica malament en castellá... bé ¿y qué? Millor pels catalanistas que 's destrossi la llengua del tirá.

Pero, y el catalá ¿qué tal s' escriu?

Vejemho en la mateixa *Veu de Catalunya*:

«*Varis* regidors han pres l' acort de no assistir á les festas religiosas ó de qualsevol mena que siguin en la que 'ls sermons ó discursos se pronuncin en llengua forastera.»

Deixant apart la sintáxis purament castellana del fragment que acabém de transcriure, no hi ha sino que *varis* es un barbarisme castellanot com una casa, y alló altra de *las fiestas religiosas...* en la que, una concordancia viscahina més groixuda que la soca del roure de Guernica.

¿No es aixó disfressar, y de una manera bén desgirbada, per cert, á la hermosa llengua catalana?

*
*
*

De cosas aixís... y d' altres pitjors n' están plagadas las columnas de *La Perdiu*.

Días enrera s' ocupava en Pol del decret del marqués de Tenerife, y tot formal escribía:

«Y ara que parlo del títol den Weyler, ¿volen dir-

me per quin cinch sous li varen donar el d' una montanya tan alta?..»

Tothom, fins las criaturas que tenen petites nocions de geografia, saben que Tenerife no es cap montanya, sino una isla. La principal montanya de aquesta isla s' anomena Teide.

Cal, donchs, qu' en Pol li rebaixi de altura á n' en Weyler tot lo que té de donarli d' amplada. Procuri ser just, y no resultarà qu' en lloch de fer broma li fassin broma ab ell.

Perque vaja, aixó de que Tenerife sigui una montanya, casi no ho diria ni 'l Ritu de Figueras.

Sortint del Saló Parés:

—¿Has vist l' exposició Nunell?

—Tot justament, ara 'n vinch.

—Y ¿qué te 'n sembla?

—No res, alló que diuhen: «¡S' ha de partir!»

En la premsa de Madrid ara mateix s' está dilucidant el problema del sombrero de las senyoras en el teatro... que, ja ho veuhen, es una cosa molt nova.

Pero lo més nou es que hi prenguin part algunas eminencias políticas, com per exemple en Silvela, el qual entre altres cosas diu:

«...y de mí sé decirle, lloro con mayor quebranto aquellos viernes de Dolores y días de particular devoción, ya perdidos, en los que las mantillas y velos negros ponían á tanto rostro madrileño su propio y personal marco, *sombreado los ojos y aterciopelando en la transparencia del tul ó del encaje* la luz viva de la mirada, y siguiendo los pliegues del manto los movimientos de la cabeza y del busto, *reveladores de la gracia de todo el cuerpo*, ajena é independientemente de la factura de la modista y de las extravagancias estúpidas de la moda.»

¡Olé y cachipé pels homes religiosos com en Silvela, que van á l' iglesia á endavinar subjectivament *la gracia de todo el cuerpo* de las devotas que portan mantallina!

Ara comprench perqué en Silvela, sempre que governa, es un protector tan decidit de la religió de nostres pares... y de las senyoras ab mantellina!

Nota dels actuals regidors barcelonins segons las sévas respectivas profesions:

Advocats, 16. — Propietaris, 10. — Comerciants, 5. — Industrials, 4. — Metjes, 4. — Fabricants, 3. — Catedràtics, 2. — Mestres d' obras, 2. — Arquitecte, 1. — Doctor en ciencias, 1. — Farmacéutich, 1. — Procurador, 1.

Tenim, donchs, que 'ls advocats constituheixen casi la tercera part de la corporació municipal.

Malum signum.

Quan á Viscaya y á Guipúzcoa estavan en vigor els antichs furs, els advocats quedavan excluhits del càrrech de pares de la provincia.

Aquella bona gent s' havia forjat el següent racioni, que no careix de sentit práctic:

Es aixís que 'ls advocats viuen de defensar el pró ó la contra en tots els assumptos, segons el primer que 'ls lloga, no convé que formin part de una corporació, en la qual s' imposa com á fi primordial la defensa generosa dels interessos del país.

Y es fama que, sense advocats, s' estalviavan un sens fi d' enredos y disgustos.

Al pobre fill del príncep de Asturias no li ha anat bé la primera dida.

Ni la segona.

Ni la tercera.

Al últim s' ha acudit al viverón, y sembla que aquest sistema li proba.

Ara no més falta saber quina recompensa li donarán al viverón providencial.

Tal volta un vitalici de 3,000 pessetas anuals... mentres no 's trenqui.

El Govern francès ha prés midas rigurosas contra la loteria nacional espanyola, prohibint no sols l' expendició de bitllets, sino també la publicació de la llista dels números premiats.

No está mal que 's procedeixi ab tan rigor contra 'l joch de la rifa que, al cap-de-vall, vé á ser com una pesta.

Y fa bé 'l govern evitant que 'ls ciutadans de la República 's posin al nivell dels somnia-truytas espanyols.

Aviat, en materia de tontería, no hi hauria Pirineus.

EL MONUMENT A COLÓN

Ahir varen robarli tretze pessas, avuy n' hi han afanadas vintisis.

Robert

Llegeixo:

Quan el duch d' Edimburg va visitar las minas de Australia, 'l director de una d' ellas va acompanyarlo á una estancia ahont hi havia magatzemada una gran quantitat d' or fos en barras.

Ab la idea de que la suspesés, el director va posarli una de aquellas barras á las mans, y al duch li faltá temps pera entregarla á un dels séus ajudants, dihent:

—Moltas gracias pel regalo.

A n' aixó sí que pot ben dirse:

—¡Alsa noy, quína barra!

¿Volen un exemple de una criada previsorora?

—¿Y ara—exclama la séva mestressa contemplant una gabia oberta,—ahont es el canari?

—Senyoreta, ha fugit.

—Y ¿cóm ha sigut?

—Jo li diré, senyoreta: aquest matí, al llevarme, el menjador feya molta furtó, y perque 's ventilés hi obert el balcó.

—Pero ¿y la gabia?

—També l' hi oberta perque 's renovés l' ayre.

MONEDA DE L' HISTORIA

Chopin, sigué invitat á dinar á casa de uns ricatxos, els quals no tenian altre propósit que cobrar-se 'l convit fentlo tocar.

En efecte: quan després de menjar passaren al saló qu' estava ja plé de gent desitjosa de sentir á Chopin, la senyora de la casa l' invitá á asseure's al piano; pero 'l gran músich se disculpá alegant la séva falta de salut.

La senyora contrariada per la negativa, s' atreví á dirli que si l' havia convidat era ab el propósit de ferli pagar el seu escot en música.

Chopin, somrihent li contestá:

—Ah, senyora! Si he de tocar per aixó y ab arreglo á lo que hi menjat, ben defraudats quedarian els que 'm sentissen, perque tindria de tocar poch... y mal.

Y fent un saludo reverenciós, va retirarse de la casa, deixant á tots els presents ab un pam de nas.

Passejava un día 'l papa Benet XIII en companyia de un cardenal, quan s' escaygué á passar per la vora dels dos una hermosísima dama exageradament escotada y lluhint sobre del pit una preciosa creu de brillants.

Al véurela el cardenal exclamá:

El monument á Colón

De modo que, per poch que 'ls lladres trasquin, crech que á fins d' aquest mes quedarà aixís.

—¡Hermosa creu!

—Molt mes hermós es el *calvari!*—rectificá 'l Sant Pare.

CANTARELLAS BILINGÜES

*El cielo se vé en tú alma;
la paz en tú corazón;
y en ta cara la vergonya,
no s' hi veu ni poch, ni molt.*

*Quién quisiera en este mundo
de arañazos estar libre,
que no 's casi, que las sogras
las mes bonas, son com tigres*

*Conté mis penas á un pino
por ver si me consolaba
y del pí caygué una pinya
que 'm deixá fet una llástima.*

*No llores, cariño,
no llores ya más,
que 'ls cinch duros que 't guardo, t' ho juro...
may mes els veurás.*

*Vives en muy buena calle
por eso te quiero yo,
ningú 'ns vigila, es molt fosca
y un home pot fé 'l que vol.*

ENRICH BOSCH Y VIOLA

QÜENTOS

Un aficionat als cumpliments s' ha vestit com un figurí pera fer una visita á una senyora de l' alta societat.

La senyora elogia molt els pantalons que porta, que realment son un modelo de novetat y *chic*.

—¿Li agradan, senyora?

—Moltíssim.

—Donchs ja ho sab, estich disposat á posarlos als peus de vosté.

Una senyora troba pel carrer á una criada que havia tingut algun temps enrera, y li pregunta:

—Hola, Marieta ¿cóm estás? ¿Ja tens millor paga que la que jo 't dava?

—No, senyora: ara trabajo de franch.

—¿Y aixó?

—M' hi casat.

Un que havia viatjat molt, explicava lo violentas que son las tempestats en els païssos tropicals.

—El cel—deya—es posa negre, y la nuvolada es tan espessa y atapahida, que la major part de las vegadas apenas s' arriba á veure la resplandor dels llamps.

VIANDA DEL TEMPS

UN ALTRE CALMANT PELS ULLS DE POLL

Sembla que desde que tenim tanta abundancia de medis locomovils els barcelonins no hauriam de tocar de peus a terra, y per consegüent tindriam que tenir uns peus bonichs, tovets, y flonjos, ben nets de duricias y *ojos de gallo*, com els de las primcesetas.

Donchs no senyors, ara menos que may; ara veuenh vostés un peu de pinya sota d' una sabata, mes ben dit, una sabata damunt d' un peu de pinya y ja poden afirmar sense por d' equivocarse que 'l seu propietari es un infelís que a cada pas que dona veu la *osa mayor*.

En consideració, donchs, als numerosos pacients, y tota vegada que aquesta es la época del any mes propensa al desarrollo de tan perfidiosa malura, a causa de las variacions barométricas, tenim el gustasso d' oferirlos el següent remey bó y barato que poden posar a proba: Agafan una molla de pa y, després de xuparla ben bé en vinagre del mes fort, ne fan una pasta ó cataplasma que mirarán de treballar, amassantla constantment durant mitja hora.

Niente di più. Els que cada vespre 's posin un pegat d' aquesta gama al ull de poll ja poden corre pel mon sense cuidado, encare que siga al darrera d' un automóvil a tota velocitat.

El remey es recomanat per un ull de pollista de la *Société des psychologistes pédicures*.

Nota: Pels del cervell no va res.

—¡Pobrissonas!... ¡Miréu quina precocitat! Els Reys els han portat una nina, y ja la trossejan: demá l' amor els portará un home... y farán lo mateix.

Á LO INSERTAT EN L' ÚLTIM NÚMERO

- 1.ª XARADA 1.ª—*Li-qui-dar.*
- 2.ª ID. 2.ª—*Ma-ca-ri.*
- 3.ª TRENCA-CLOSCAS.—*Un marit modelo ó el pa de casa.*
- 4.ª LOGOGRIFO NUMÉRICH.—*Gabriel.*
- 5.ª GEROGLÍFICH.—*Per sol, de dias.*

Antoni López, editor; Rambla del Mitj, 20

Imprempta de LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

FILOSOFÍA MATERNAL

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibrería Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

100

PLATOS DE COMIDAS VEGETARIANAS
CELEBRES RECETAS CULINARIAS
DE LA
DUQUESA MARTELL

MONÓLECHS

PER
Apeles Mestres

Un tomo en octau, Ptas. 2.

HOJAS SELECTAS

REVISTA PARA TODOS

Texto de reputados escritores

Ilustraciones en negro y colores

UNA PESETA el número

El proletariado militante

POR ANSELMO LORENZO

Un tomo en 8.º, Ptas. 3.

EL PROCESO DE CRISTO

POR FRANCISCO PÍ Y ARSUAGA

Un tomo en 8.º, Ptas. 1.

Últimas publicaciones

El caballero de Casarroja

POR

ALEJANDRO DUMAS (padre)

Dos tomos en 8.º, Ptas. 2.

LA MUJER DE OJEDA

ENSAYO DE NOVELA

POR **GABRIEL MIRÓ**

Un tomo en 8.º, Ptas. 2'50.

Gente de tablas

POR

M. MARTINEZ BARRIONUEVO

NOVELA ESPAÑOLA

Un tomo en 8.º de unas 350 páginas, Ptas. 2.

VIAJES MORROCOTUDOS

JORNADA 3.ª

POR **JUAN PEREZ ZÚÑIGA**

Con ilustraciones de J. Xauradó

Precio 2 pesetas

I PIRENEI

TRILOGIA - LIBRETTO

Precio **UNA** peseta

Historietas baturras

POR GASCÓN

Y

Cuentos de mi tierra

POR CASTRO LES

PRECIO **UNA PESETA**

La senmana que vé sortirá

APLECH

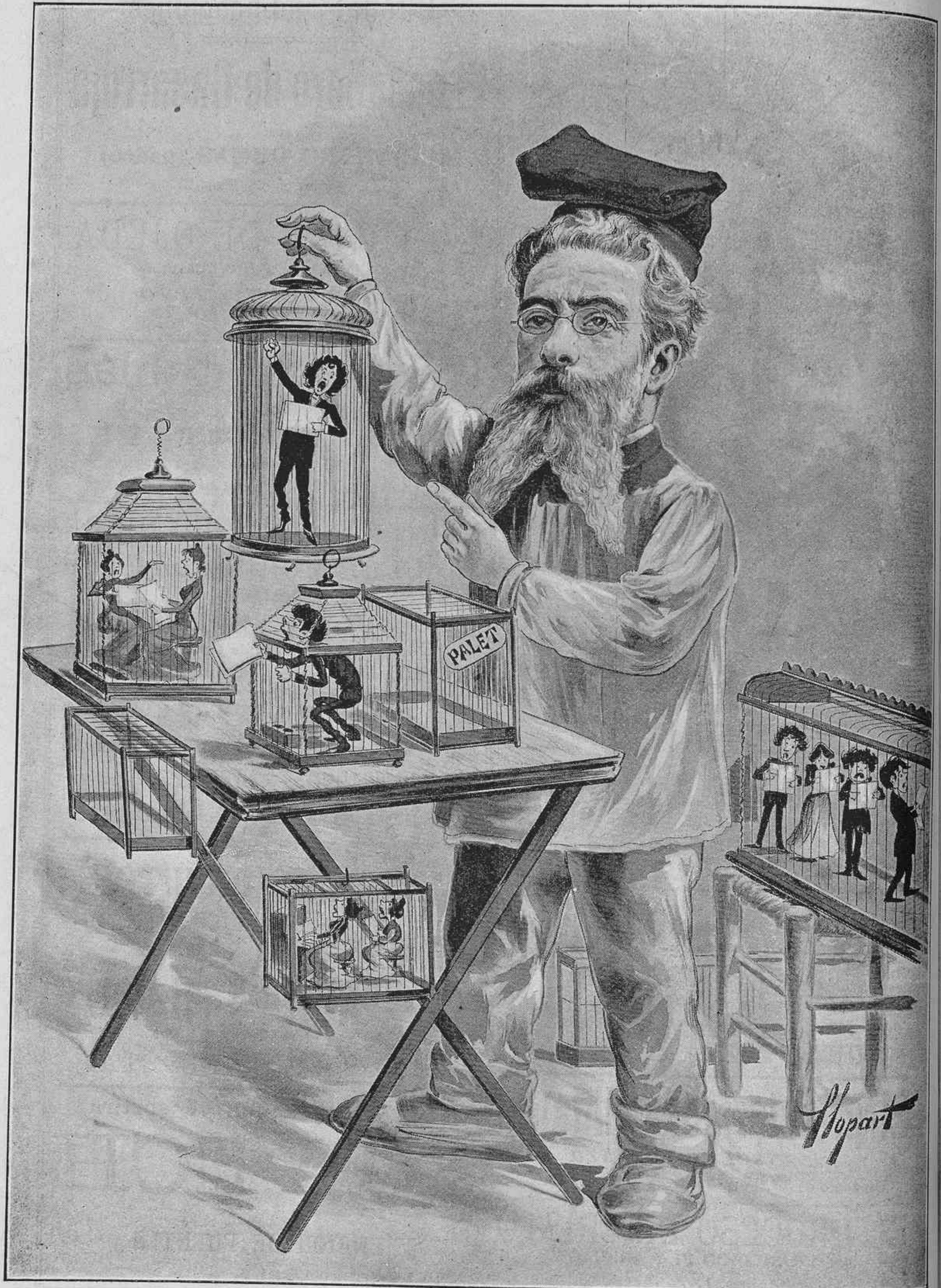
PER

ENRICH DE FUENTES

Un tomo en octau, Ptas. 3.

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de ditas obras, remetent l' import en libransas del Giro Mútuó ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responem d' extravíos, si no 's remet ademés un ral pera certifiat. Als corresponsals de la casa se 'ls otorgan rebaixas.

UN CRIADOR DE CANARIS

—Encare, encare 'n quedan alguns!...

Dibuix de J. LLOPART